

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

NIKA SERBAN

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1920 in 1926

Diplomsko delo

Ljubljana, 2021

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

NIKA SERBAN

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1920 in 1926

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program prve
stopnje: Slovenistika, dvopredmetni

Ljubljana, 2021

ZAHVALA

Najprej bi se rada zahvalila red. prof. dr. Miranu Hladniku za vso prijaznost in pomoč.

Velika hvala pa tudi staršem in mojemu štirinožnemu »pomočniku« Pongu – brez vas mi ne bi uspelo.

IZVLEČEK

Leposlovje v časopisu *Proletarec* med letoma 1920 in 1926

V diplomskem delu sem se osredotočila na leposlovne objave v časopisu *Proletarec* med letoma 1920 in 1926. Pregledala sem 366 številčk in v njih naštel 251 objav. Bibliografski seznam leposlovja sem postavila na Wikivir.

V nadaljevanju sem opravila podrobnejšo statistično analizo, in sicer po letih, glede na literarno zvrst in vrstno oznako, primerjala sem enkratne objave in dela v nadaljevanjih, avtorje glede na narodno pripadnost ter razmerje med avtoricami in avtorji.

Večjo pozornost sem namenila najpogosteje objavljenim domačim in tujim avtorjem, prevajalcem in njihovim kraticam ter dramskim društvom ameriških Slovencev, omenjenim v rubriki Naši odri.

Ključne besede: analiza, bibliografija, časopis, leposlovje, Proletarec, Wikivir.

ABSTRACT

Literary works in the *Proletarec* newspaper between the years of 1920 and 1926

In this thesis I concentrated on the literature published in the *Proletarec* newspaper between 1920 and 1926. I went through 366 volumes and discovered 251 literature works. I put the bibliography of this literature on the website Wikivir.

Next, I prepared a more detailed statistical analysis, by year, by literary genre and genre designation, I compared one-time posts and posts in sequels, authors by nationality and the ratio between male and female authors.

I paid more attention to the most frequently published Slovenian and foreign authors, translators and their abbreviations and to the drama societies of American Slovenes mentioned in the Our Stages section.

Keywords: analysis, bibliography, newspaper, literature, Proletarec, Wikivir.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	8
2 BIBLIOGRAFIJA.....	9
2.1 1920.....	9
2.2 1921.....	11
2.3 1922.....	14
2.4 1923.....	15
2.5 1924.....	16
2.6 1925.....	17
2.7 1926.....	18
3. ANALIZA LEPOSLOVJA.....	22
3.1 ŠTEVILO LEPOSLOVNIH DEL V <i>PROLETARCU</i> PO LETIH (OD 1920 DO 1926)	22
3.2 LITERARNE ZVRSTI	23
3.3 VRSTNE OZNAKE.....	23
3.4 ENKRATNA OBJAVA : DELA V NADALJEVANJIH	26
3.5 AVTORJI LEPOSLOVNIH OBJAV V <i>PROLETARCU</i> GLEDE NA NARODNO PRIPADNOST (DOMAČI : TUJI AVTORJI)	27
3.6 AVTORJI : AVTORICE	29
4. NAJVEČKRAT OBJAVLJENI DOMAČI AVTORJI.....	30
4.1 IVAN MOLEK	30
4.2 FRANK ZAITZ	31
4.3 FRANK S. TAUCHAR	32
5. NAJPOGOSTEJE OBJAVLJENI TUJI AVTORJI.....	33
5.1 ANTON PAVLOVIČ ČEHOV	33
5.2 MAKSIM GORKIJ	33
5.3 LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ	34
6. PREVAJALCI LEPOSLOVNIH OBJAV.....	35
7. DRAMSKA DRUŠTVA AMERIŠKIH SLOVENCEV.....	37
8. ZAKLJUČEK.....	38
9. VIRI IN LITERATURA	39

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Število leposlovnih del v Proletarcu po letih.....	22
Graf 2: Literarne zvrsti v Proletarcu (1920–1926).....	23
Graf 3: Literarne zvrsti v Proletarcu po posameznih letih.....	23
Graf 4: Vrstne oznake v Proletarcu (1920–1926).....	24
Graf 5: Enkratne objave in dela v nadaljevanjih v Proletarcu po posameznih letih.	26
Graf 6: Avtorji leposlovnih objav v Proletarcu (1920 – 1926) glede na narodno pripadnost – tortni prikaz.	27
Graf 7: Avtorji in avtorice leposlovnih objav v Proletarcu (1920–1926).....	29

1 UVOD

V diplomskem delu se bom posvetila analizi leposlovnih objav v časopisu *Proletarec* v obdobju 1920–1926. *Proletarec* oziroma *List za interese delavskega ljudstva* je izhajal v Chicagu med letoma 1906 in 1952, njegove številke so dostopne na spletni strani Digitalne knjižnice Slovenije (dlib.si). V okviru diplomskega dela sem pregledala 366 številčk *Proletarca* (od januarja 1920 do decembra 1926) in v njih naštel 251 leposlovnih objav, ki pa se niso pojavljale le na zadnjih straneh časopisa (torej v delu, namenjenem leposlovju). Pri določanju ali gre za leposlovno delo ali ne, sem imela velikokrat težave, saj je precej objav na meji literarnega, veliko pa je tudi ocen gledaliških predstav. V takšnih primerih sem se odločila za umestitev v kategorijo Polliterarno. Bibliografski seznam sem postavila na Wikivir, v nadaljevanju pa bom opravila podrobnejšo statistično analizo leposlovja na podlagi zbrane bibliografije, in sicer po letih, glede na literarno zvrst in vrstno oznako, primerjala bom enkratne objave in dela v nadaljevanjih, avtorje glede na narodno pripadnost ter razmerje med avtoricami in avtorji. V drugem delu diplomske naloge pa se bom posvetila avtorjem, katerih dela so bila največkrat objavljena, prevajalcem in njihovim kraticam ter na kratko tudi dramskim društvom, omenjenim v kritikah v rubriki Naši odri.

2 BIBLIOGRAFIJA

2.1 1920

Anonimno: Bojevnik Ivan Cankar. *Proletarec* 1920 (št. 642). [Polliterarno].

Rudolf Golouh: Jugoslavija. *Proletarec* 1920 (št. 642). [Polliterarno].

Maksim Gorki: Sodrug – provokater. *Proletarec* 1920 (št. 646). [Polliterarno].

Maksim Gorki: Težki dnevi Rusije. *Proletarec* 1920 (št. 647–648). [Polliterarno].

Etbin Kristan: Anton Grabič. *Proletarec* 1920 (št. 650–655, 657–658, 660–663, 665, 667–668, 670–671, 673–674).

Maksim Gorki: Odgovori. *Proletarec* 1920 (št. 653). [Polliterarno].

Oton Župančič: Pesem žebjarjev. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Dr. Ljudevit Karell: Spartakovi predhodniki in nasledniki. *Proletarec* 1920 (št. 659). [Polliterarno].

Ivo Peruzzi: Med kolesi. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Ivan Molek: Dom. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Grace Fallow Norton: Mlin. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Ivan Molek: Čudež. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Fran Albrecht: Razdvojen. *Proletarec* 1920 (št. 659).

Ivan Cankar: Umirajoči ljudje. *Proletarec* 1920 (št. 675).

Anonimno: Glad, nevednost, strah. *Proletarec* 1920 (št. 676). [Z ruskega]. [Polliterarno].

Anonimno: Pravljica o ustvarjenju sveta. *Proletarec* 1920 (št. 677). [Polliterarno].

Anonimno: Zakaj jih imamo? *Proletarec* 1920 (št. 678). [Parabola iz angleščine].

Ivan Cankar: Najhujše. *Proletarec* 1920 (št. 679).

Ivan Molek: V senci smrti. *Proletarec* 1920 (št. 680).

Lev Nikolajevič Tolstoj: Kako je mužik odstranil kamen. *Proletarec* 1920 (št. 680).

Maksim Gorki: Hudičevi sprehodi. *Proletarec* 1920 (št. 680–683).

Ivan Molek: Sanjači. *Proletarec* 1920 (št. 681).

Paul Eldridge: Cezar. *Proletarec* 1920 (št. 684). [Prevedel J. M.].

Alfonz Goldschmidt: Moskva v letu 1920. *Proletarec* 1920 (št. 685–687, 689–694). [Iz dnevnika dr. Alfonza Goldschmidta; se nadaljuje v naslednjem letniku].

Anonimno: Komedija ali tragedija? *Proletarec* 1920 (št. 686).

Anonimno: Nova meja. *Proletarec* 1920 (št. 686).

R. Korngold: Stari Silas. *Proletarec* 1920 (št. 687).

Hyman Strunsky: Povesti iz življenja, ki ga ni ... *Proletarec* 1920 (št. 688). [Prevedel J. M.].

Mary Hastings: Drugi dan. *Proletarec* 1920 (št. 688). [Prevedel J. M.].

Anton Čehov: To je bila ona. *Proletarec* 1920 (št. 689).

Ivan Molek: Gorelo je ... *Proletarec* 1920 (št. 689).

Ivan Molek: Vaše in naše. *Proletarec* 1920 (št. 690).

Jakob Gržina: Matija Gubec. *Proletarec* 1920 (št. 691).

Ivan Molek: Počitek. *Proletarec* 1920 (št. 691).

Alden W. Welch: Človek ni nikdar sam. *Proletarec* 1920 (št. 692). [Poslovenil J. M.].

Ivan Molek: Včeraj. *Proletarec* 1920 (št. 692).

Cvetko Golar: Tujca pri božičnem drevesu. *Proletarec* 1920 (št. 693).

Ivan Molek: Bogovi jekla. *Proletarec* 1920 (št. 693).

Ivan Molek: Na pragu. *Proletarec* 1920 (št. 694).

Ivan Molek: Česa si želite? *Proletarec* 1920 (št. 694).

Ivan Cankar: Ottakring. *Proletarec* 1920 (št. 694). [Se nadaljuje v naslednjem letniku].

2.2 1921

Ivan Molek: Pred zarjo. *Proletarec* 1921 (št. 695).

Ivan Cankar: Ottakring. *Proletarec* 1921 (št. 695).

Alfonz Goldschmidt: Moskva v letu 1920. *Proletarec* 1921 (št. 695–705). [Polliterarno – dnevniški zapiski].

Ivan Molek: Begunka. *Proletarec* 1921 (št. 696).

Ivan Molek: Kolumbija. *Proletarec* 1921 (št. 697).

Anonimno: Pekel. *Proletarec* 1921 (št. 698). [Iz angleškega J. M.].

Ivan Molek: V muzeju. Leta 5000. *Proletarec* 1921 (št. 698).

Ivan Molek: Izpoved. *Proletarec* 1921 (št. 699).

Ivan Molek: Na cesti. *Proletarec* 1921 (št. 700).

Ivan Cankar: Mimo življenja. *Proletarec* 1921 (št. 700).

Ivan Cankar: Brez doma. *Proletarec* 1921 (št. 701).

Ivan Molek: Na Lincolnovem grobu. *Proletarec* 1921 (št. 701).

Ivan Cankar: O preščah. *Proletarec* 1921 (št. 702–703).

Anonimno: Jakob in Ezav. *Proletarec* 1921 (št. 702). [Polliterarno].

Ivan Molek: Berači dela. *Proletarec* 1921 (št. 703).

Ivan Molek: Mesarska kraljica. *Proletarec* 1921 (št. 704).

Ivan Molek: Junakova nagrada. *Proletarec* 1921 (št. 705).

Andrey Várady: Pohabljenca. *Proletarec* 1921 (št. 705). [Iz madžarskega].

Ivan Molek: Tujci. *Proletarec* 1921 (št. 706).

Anonimno: Iz zdravnikovega dnevnika. *Proletarec* 1921 (št. 706). [Prevedel J. M. iz Rational Living]. [Polliterarno].

Anonimno: Sodni dan. *Proletarec* 1921 (št. 707). [Polliterarno].

Anonimno: Zvezde govore. *Proletarec* 1921 (št. 707). [Polliterarno].

Anonimno: Agitator. *Proletarec* 1921 (št. 708). [Iz knjige »Džungl«].

Ivan Cankar: V temi. *Proletarec* 1921 (št. 708–709).

John S. Clarke: Kreml, trdnjava upanja. *Proletarec* 1921 (št. 709). [Polliterarno].

Milan Pugelj: Boter. *Proletarec* 1921 (št. 709).

Ivan Molek: Sejalci. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Anonimno: Klic svobode. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Jože Zavertnik: Izpoved. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Ivan Molek: Slepci. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Ivan Molek: Mesija. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Frank S. Tauchar: V cvetju maja ... *Proletarec* 1921 (št. 711).

Anonimno: Naših upov dan. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Ivan Molek: Pomlad. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Frank S. Tauchar: Proletarcem. *Proletarec* 1921 (št. 711).

Anonimno: Ti se huduješ kar ti pravim ... *Proletarec* 1921 (št. 711). [Polliterarno].

Janko Jankovič: Peklo. *Proletarec* 1921 (št. 712).

Ivan Cankar: Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Kritika gledališke igre. *Proletarec* 1921 (št. 712).

Janko Jankovič: Vizija. *Proletarec* 1921 (št. 713).

Ivan Cankar: Dve zgodbe. Zgodba o poštenosti, zgodba o nepoštenosti. *Proletarec* 1921 (št. 713).

Ferdo Plemič: O Klanjacijevi sreči. *Proletarec* 1921 (št. 714).

George Bernard Shaw: Vojne odškodnine. *Proletarec* 1921 (št. 715).

Lev Nikolajevič Tolstoj: Delo, smrt, bolezen. *Proletarec* 1921 (št. 715). [Polliterarno].

Dragotin: Nilko. *Proletarec* 1921 (št. 716).

Janko Jankovič: Mi vojska svobode smo ... *Proletarec* 1921 (št. 716).

Janko Jankovič: Glad. *Proletarec* 1921 (št. 719).

Ivan Molek: Če bi, če bi ... *Proletarec* 1921 (št. 720).

Ivan Molek: Pithecanthropus Erectus. *Proletarec* 1921 (št. 720).

Jack London: Moč močnega. *Proletarec* 1921 (št. 720–723).

Oton Župančič: Žabe. *Proletarec* 1921 (št. 721).

Ben Hecht: Zadnji dolar. *Proletarec* 1921 (št. 724). [Prevedel J. M.].

Ivan Molek: Kakor v nebesih. *Proletarec* 1921 (št. 725).

Ivan Zorec: V sobi šte. 12. *Proletarec* 1921 (št. 725–727).

Janko Jankovič: Sonet brez posvetila. *Proletarec* 1921 (št. 725).

Janko Jankovič: V tujini. *Proletarec* 1921 (št. 731).

Anonimno: Pekel. *Proletarec* 1921 (št. 732). [Prevedel M.].

Anonimno: Tremp. *Proletarec* 1921 (št. 735).

Ivan Cankar: Hlapec Jernej. *Proletarec* 1921 (št. 736). [Odlomek].

Maksim Gorki: Človek. *Proletarec* 1921 (št. 739). [Prevedel J. J.].

J. S. Turgenjev (Ivan Sergejevič Turgenjev): Rendezvous. *Proletarec* 1921 (št. 740, 742). [Prevedel J. J.].

Kozma Teleban (Frank Zaitz): Zmešana igra. *Proletarec* 1921 (št. 744).

Etbin Kristan: O božiču, *Proletarec* 1921 (št. 745).

Mihail Arcibašev: Čevljar Anton. Novela. *Proletarec* 1921 (št. 746). [Poslovenil J. Z.].

Z.: Dva svetova, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1921 (št. 746).

Z.: V nedeljo zjutraj, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1921 (št. 746).

Z.: Damoklejev meč, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1921 (št. 746).

2.3 1922

Kozma Teleban (Frank Zaitz): Moj zadnji obisk v samostanu pri cerkvi sv. Školastike. *Proletarec* 1922 (št. 748).

Anton Pavlovič Čehov: Pevka. *Proletarec* 1922 (št. 748). [Prevedel J. J.].

Anton Pavlovič Čehov: Duel. *Proletarec* 1922 (št. 749–751, 753–754, 756–757, 759–762, 764–769). [Poslovenil Josip Vidmar].

Betty Earle: Genij in svobodna umetnost. *Proletarec* 1922 (št. 749).

-c: Razvalina življenja, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1922 (št. 753).

Rokovnjači. Vabilo na predstavo. *Proletarec* 1922 (št. 762).

Fran Albrecht: Naš rdeči Maj, *Proletarec* 1922 (št. 763).

Ivan Molek: Rudar. *Proletarec* 1922 (št. 763).

Jože Zvertnik: »Oj ti lumpje«. *Proletarec* 1922 (št. 763).

Ivan Molek: Prerojenje. *Proletarec* 1922 (št. 763).

Frank S. Tauchar: Kovači sreče. *Proletarec* 1922 (št. 763).

Angelo Gigliotti: A-B-C o premogu. *Proletarec* 1922 (št. 763). [Prevedel -č].

Anonimno: Vihar. *Proletarec* 1922 (št. 763).

Tone Seliškar: Trbovlje. *Proletarec* 1922 (št. 764).

Ivan Cankar: Moje življenje. *Proletarec* 1922 (št. 764). [Odlomek].

Ivan Cankar: Kurent. *Proletarec* 1922 (št. 764). [Odlomek].

Ben Hecht: Sanje nad škaфом perila. *Proletarec* 1922 (št. 767).

G. Valenti: Politična drama. *Proletarec* 1922 (št. 772).

Anonimno: Očetova potrpežljivost in sinova iznajdljivost. *Proletarec* 1922 (št. 773).

Etbin Kristan: Vitez Ivan. *Proletarec* 1922 (št. 776).

Tone Seliškar: Rudnik. *Proletarec* 1922 (št. 776).

Pavel Mihalek: Sovraštvo. *Proletarec* 1922 (št. 777).

Lev Nikolajevič Tolstoj: Dva starca. *Proletarec* 1922 (št. 778–780).

Anton Pavlovič Čehov: Oddelek št. 6. *Proletarec* 1922 (št. 781–783, 785–791).

Lev Nikolajevič Tolstoj: Koliko zemlje potrebuje človek? *Proletarec* 1922 (št. 785–786).

Lev Nikolajevič Tolstoj: Jetnik v Kavkazu, *Proletarec* 1922 (št. 794–798).

2. 4 1923

Ivan Cankar: O človeku, ki je izgubil prepričanje. *Proletarec* 1923 (št. 809–810).

Kralj na Betajnovi. Vsebina igre in vabilo na predstavo. *Proletarec* 1923 (št. 811).

-c: Kralj na Betajnovi, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1923 (št. 813).

Ivan Cankar: Križev pot. *Proletarec* 1923 (št. 813–814).

Ivan Molek: Skozi mrak ... *Proletarec* 1923 (št. 815).

Ivan Molek: Kamen pred hišo. *Proletarec* 1923 (št. 815).

Frank S. Tauchar: Odkritje tete Špele. *Proletarec* 1923 (št. 815).

Ivan Molek: Poslednja sodba. *Proletarec* 1923 (št. 815).

Frank S. Tauchar: Kdaj bo ... *Proletarec* 1923 (št. 815).

Navaden agitator: Slika iz agitacije. *Proletarec* 1923 (št. 817). [Polliterarno].

Ivan Cankar: Kralj na Betajnovi. Vsebina igre. *Proletarec* 1923 (št. 818).

Navaden agitator: Resničen dogodek. *Proletarec* 1923 (št. 819). [Polliterarno].

Leonid Andrejev: Tema. *Proletarec* 1923 (št. 821–835). [Poslovenil Josip Vidmar].

Leonid Andrejev: Povest o sedmih obešenih. *Proletarec* 1923 (št. 836–850). [Poslovenil Josip Vidmar].

Kozma Teleban (Frank Zaitz): Smešnost smešnih ljudi. *Proletarec* 1923 (št. 838).

-c: Deseti brat (za oder priredil Fran Govekar), kritika gledališke igre. *Proletarec* 1923 (št. 838).

Anton Medved: Za pravdo in srce. Povzetki dejanj. *Proletarec* 1923 (št. 848).

2.5 1924

Angelo Cerkenik: Mariška. *Proletarec* 1924 (št. 856–858, 860–862, 864–865, 868–874).

F. Z. (Frank Zaitz): Elga, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 866).

F. Z. (Frank Zaitz): Golgota, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 866).

F. Z. (Frank Zaitz): Elga, kritika gledališke igre, drugi del. *Proletarec* 1924 (št. 867).

Ivan Molek: Prvi maj. *Proletarec* 1924 (št. 867).

Jože Zavertnik: Prst božji. *Proletarec* 1924 (št. 867).

Ivan Molek: Proletarska ljubezen. *Proletarec* 1924 (št. 867).

Edmondo d'Amicis: Pogovor. *Proletarec* 1924 (št. 867).

X.: Velika repatica, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 871).

X.: Golgota, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 872).

Ivan Molek: Lobanja. *Proletarec* 1924 (št. 874).

Ivan Cankar: Kurent. Starodavna pripovedka. *Proletarec* 1924 (št. 875, 877–886).

Maksim Gorki: Pred obličjem življenja. *Proletarec* 1924 (št. 884). [Prevedel Anton Tanc - Čulkovski].

Leonid Andrejev: Rdeči smeh. *Proletarec* 1924 (št. 887–902). [Odlomki najdenega rokopisa, preložil Vladimir Levstik].

Joseph A. Siskovich: Martin Krpan, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 889).

Joseph A. Siskovich: Mlinar in njegova hči, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 897).

Z.: Moč teme, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 898).

Joseph A. Siskovich: Volja, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1924 (št. 899).

2.6 1925

Angelo Cerkenik: Skozi meglo. *Proletarec* 1925 (št. 903–913, 915–919, 921–937).

Joseph A. Siskovich: Pri belem Konjičku, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 904).

Anonimno: Petrčkove poslednje sanje, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 904).

Z.: Španska muha, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 905).

Joseph A. Siskovich: Legijonarji, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 906).

Joseph A. Siskovich: Rokovnjači (za oder priredil Fran Govekar), kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 909).

Joseph A. Siskovich: Bratje sv. Bernarda, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 910).

Joseph A. Siskovich: Pahljača gospe Windermere. Duhovita satira o zakonski morali. Kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 917).

Kirke. Vabilo na predstavo. *Proletarec* 1925 (št. 918).

Ivan Molek: Ven iz solzne doline. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Carl Sandburg: Morilci. *Proletarec* 1925 (št. 920). [Iz angleščine].

James Oppenheim: Suženj. *Proletarec* 1925 (št. 920). [Iz angleščine].

Jože Zavertnik: Nevarni socialisti. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Tone Seliškar: Pesem revolucionarjev. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Karlo Kocjančič: Himna marksističnih grenadirjev. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Frank S. Tauchar: Pomenek. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Émile Zola: Kovač. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Joseph A. Siskovich: Detektiv, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 920).

Joseph A. Siskovich: Ekvinokcij, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 922).

Joseph A. Siskovich: Revček Andrejček, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 926).

Krnelov: To so pa stope! *Proletarec* 1925 (št. 927). [Polliterarno – anekdota, spomin iz otroštva].

Hans Frauengruber: Troje vzdihljajev. *Proletarec* 1925 (št. 938). [Prevedel Anton Tanc - Čulkovski].

Anton Pavlovič Čehov: Temota. *Proletarec* 1925 (št. 941).

Anonimno: Čisto kratka povest. *Proletarec* 1925 (št. 941).

Anton Čehov: To je bila ona. *Proletarec* 1925 (št. 943). [Ponatisnjeno, že objavljeno leta 1920, št. 689].

Maksim Gorki: Hudičevi sprehodi. *Proletarec* 1925 (št. 944, 947–949). [Ponatisnjeno, že objavljeno leta 1920, št. 680–682].

Z.: Volja, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 947).

Josip Suchy: Ljubljanski tipi, satirično-psihologični obrazi. *Proletarec* 1925 (št. 950–955). [Se nadaljuje v naslednjem letniku].

-c: Grobovi bodo izpregovorili, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1925 (št. 952).

Pohujšanje v dolini šentflorjanski. Vabilo na predstavo. *Proletarec* 1925 (št. 953).

Joseph A. Siskovich: Na dnu, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1925 (št. 954).

2.7 1926

Josip Suchy: Ljubljanski tipi, satirično – psihologični obrazi. *Proletarec* 1926 (št. 956–957, 959–963, 965–966, 968–969).

Joseph A. Siskovich: Na dnu, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 957).

Z.: Pohujšanje v dolini šentflorjanski, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 958).

L. Beniger (Louis Beniger): Navaden človek (poslovenil Fran Govekar), kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 960).

L. Beniger (Louis Beniger): Domen (dramatiziral Ivan Česnik), kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 960).

Joško Oven: Hlapci, vabilo na predstavo ob Cankarjevi petdesetletnici. *Proletarec* 1926 (št. 964).

Romanopisec brez imena: Povest brez imena in uvoda. *Proletarec* 1926 (št. 964).

Anonimno: Rrrrevolucija. Igra v enem samem prizoru. *Proletarec* 1926 (št. 964).

L. Beniger (Louis Beniger): Čarlijeva teta, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 965).

Ivan Cankar: Hlapci. Opis po dejanjih. *Proletarec* 1926 (št. 965).

L. Beniger (Louis Beniger): Zamenjan ženin, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 969).

Anton Pavlovič Čehov: Roman s kontrabasom. *Proletarec* 1926 (št. 971). [Prevedel J. G.].

Angelo Cerkvėnik: Danes. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Ivan Molek: Tresi se, gospod! *Proletarec* 1926 (št. 972).

Hermynia zur Muehlen: Rdeči zveličar. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Tone Seliškar: Rudarsko mesto. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Tone Seliškar: Locarno. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Ivan Molek: Vse in – nič. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Frank S. Tauchar: Tragedija pravičnika. *Proletarec* 1926 (št. 972).

Josip Suchy: Štorija o žrebcu. *Proletarec* 1926 (št. 973).

L. Beniger (Louis Beniger): Model mesto žene, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 973).

Joško Oven: R. U. R., kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 974).

Anton Pavlovič Čehov: Konjski priimek. *Proletarec* 1926 (št. 984). [Prevedel J. G.].

Anton Pavlovič Čehov: Oh, občinstvo! *Proletarec* 1926 (št. 985).

Anton Pavlovič Čehov: V brivnici. *Proletarec* 1926 (št. 987). [Prevedel J. G.].

Josip Suchy: Ljubljanske slike. *Proletarec* 1926 (št. 990–992).

Kozma Teleban (Frank Zaitz): Joj, joj, kako je hudo! *Proletarec* 1926 (št. 991).

Ivan Vuk: »Izposojene« tolige ali »spokorjeni« grešnik. *Proletarec* 1926 (št. 992–993).

Joseph A. Siskovich: Hlapec Jernej in njegova pravica, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 992).

P. O.: Hrbtenica, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 992).

P.: Ignis Sanat, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 992).

Vatro Grill: Kralj na Betajnovi, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 993).

Leonid Andrejev: Anfisa. *Proletarec* 1926 (št. 993). [Odlomek, napoved predstave v Waukeganu, prevedel Ivan Vovk].

Ivan Vuk: Za vsakdanjo skorjico kruha. *Proletarec* 1926 (št. 994).

Josip Suchy: Dogadljaji Krištofovega Pepčka. Črtice izza mladih dni. *Proletarec* 1926 (št. 994–996).

V. C.: Veleja, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 995).

Joseph A. Siskovich: Hlapec Jernej in njegova pravica, kritika predstave v Clevelandu. *Proletarec* 1926 (št. 996).

Ivan Vuk: Refleksi. *Proletarec* 1926 (št. 996, 998, 1000).

Kozma Teleban (Frank Zaitz): Povest iz devete naselbine v deveti deželi. *Proletarec* 1926 (št. 997).

P. O.: Hrbtenica, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 997).

P. O.: Anfisa, vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 997).

Ivan Molek: Posekan hrast. E. V. Debsu. *Proletarec* 1926 (št. 998).

Kralj na Betajnovi. Vabilo na predstavo. *Proletarec* 1926 (št. 998).

Anton Drožina: Hlapec Jernej in njegova pravica. Kritika Adamičevega angleškega prevoda *Yerney's justice*. *Proletarec* 1926 (št. 998).

X.: Hrbtenica, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 999).

Louis Adamič: Hlapec Jernej in njegova pravica. Odgovor na kritiko prevoda. *Proletarec* 1926 (št. 1000).

X.: Anfisa, kritika gledališke igre. *Proletarec* 1926 (št. 1000).

Anton Drožina: Hlapec Jernej in njegova pravica. Komentar na Adamičevo pismo. *Proletarec* 1926 (št. 1006).

Ivan Vuk: Ministrant Ivan. *Proletarec* 1926 (št. 1002, 1004, 1006).

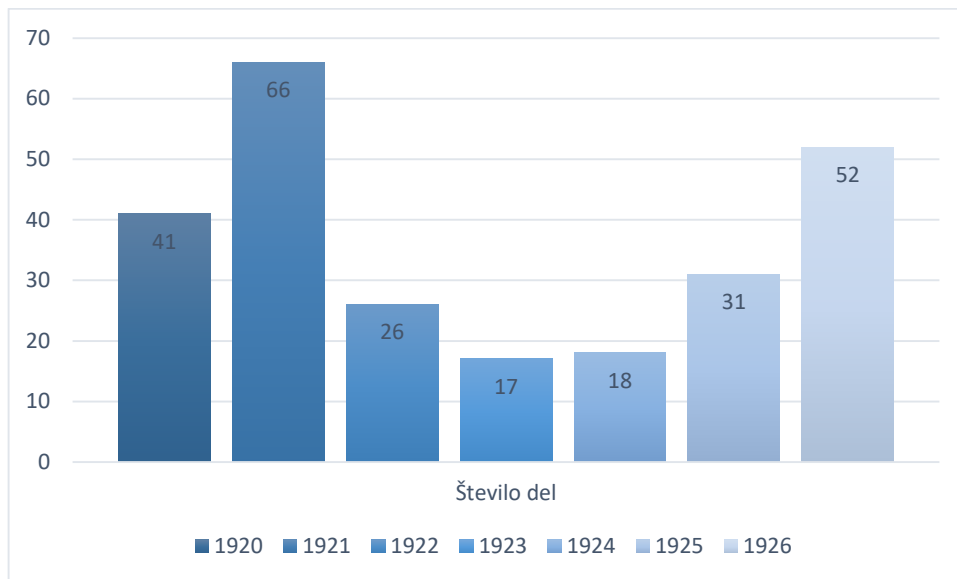
Anton F. Žagar: Moj spomin na božič in mater. *Proletarec* 1926 (št. 1006).

Ivan Molek: Novoletna resolucija. *Proletarec* 1926 (št. 1007).

Tone Seliškar: Divji plameni. Uvod k romanu, ki začne izhajati v Proletarcu januarja 1927. *Proletarec* 1926 (št. 1007).

3. ANALIZA LEPOSLOVJA

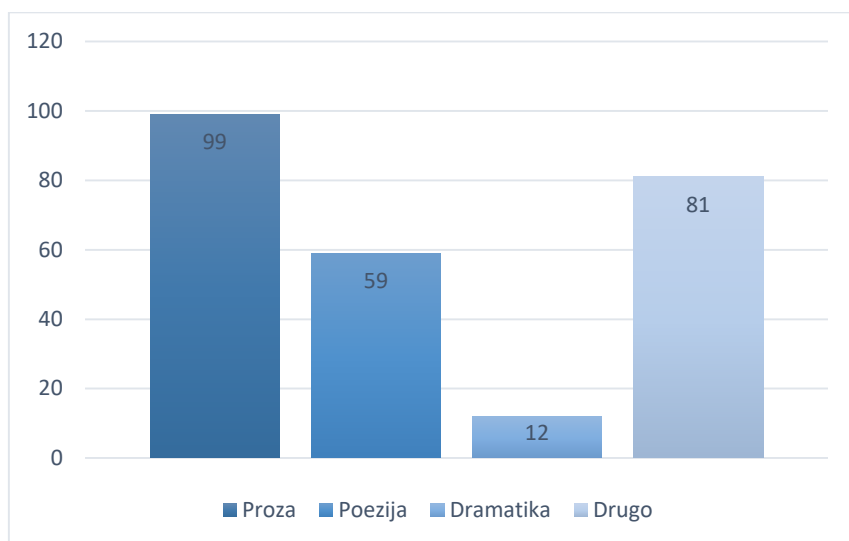
3.1 ŠTEVILO LEPOSLOVNIH DEL V *PROLETARCU* PO LETIH (OD 1920 DO 1926)

Graf 1: Število leposlovnih del v *Proletarcu* po letih.

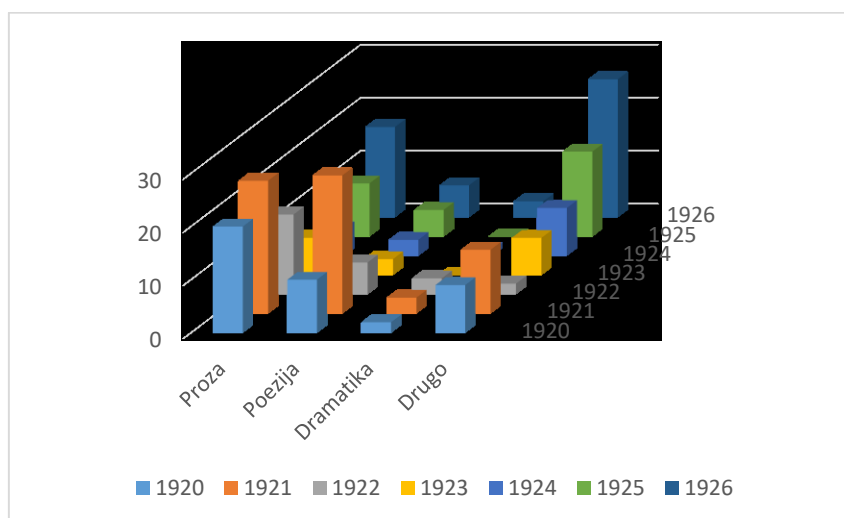
Pregledala sem 366 številke časopisa *Proletarec* (od januarja 1920 do decembra 1926) in v njih naštel 251 leposlovnih objav. Nekatera dela so bila ponatisnjena v različnih letnikih (npr. Maksim Gorkij: Hudičevi sprehodi in Anton Čehov: To je bila ona) ali pa so se nadaljevala iz enega v drug letnik (npr. Ivan Cankar: Ottakring), vendar sem jih pri vsakem letniku štela kot samostojne enote. Največ leposlovnih del je bilo objavljenih leta 1921, kasneje se časopis ukvarja večinoma s politično in družbeno situacijo, število leposlovnih objav se zmanjšuje in leta 1923 doseže najnižjo vrednost. Po tem letu je objav spet več, predvsem proznih, pa tudi polliterarnih (ocene gledaliških predstav iz rubrike Naši odri).

3.2 LITERARNE ZVRSTI

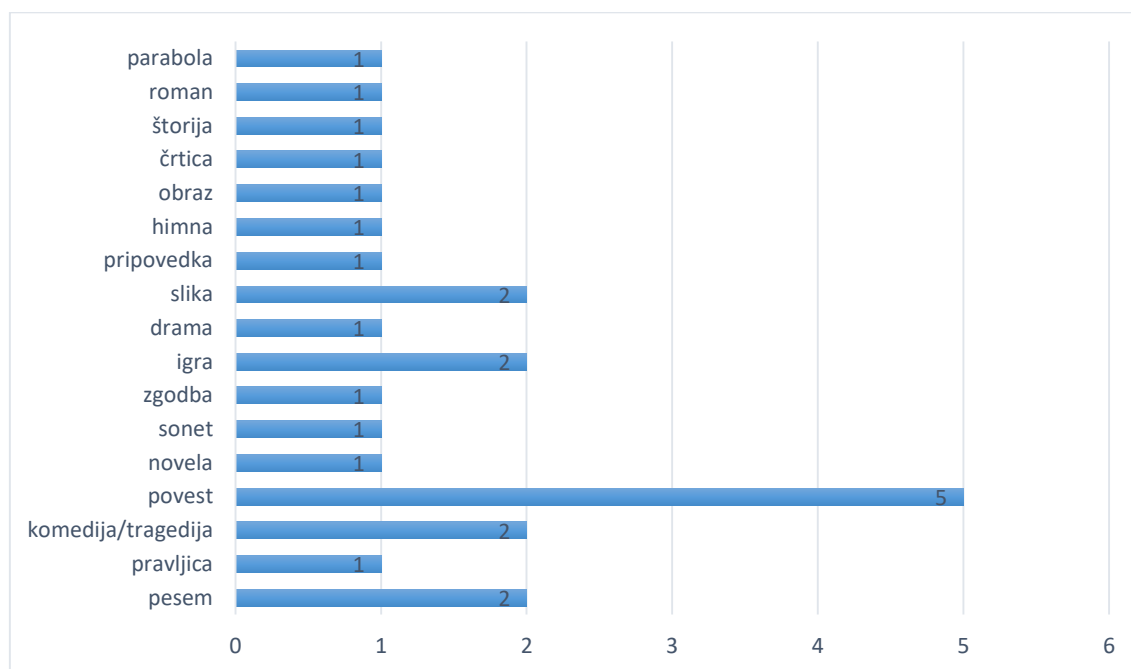
Graf 2: Literarne zvrsti v *Proletarcu* (1920–1926).

Največ leposlovnih objav v *Proletarcu* med letoma 1920 in 1926 se uvršča v kategorijo proze (99 del oziroma 39 %), veliko je tudi pesmi (59 del oziroma 24 %), pričakovano pa je najmanj dramskih besedil (12, kar predstavlja 5 % vseh objav). Precej del sem uvrstila v kategorijo Drugo, razlog za to so predvsem literarne kritike (ocene gledaliških predstav) in vabila na predstave, ki so se od leta 1924 naprej začela pojavljati vedno pogosteje; v to kategorijo sem poleg že omenjenega uvrstila tudi dela, za katera sem ocenila, da so polliterarna (npr. dnevniški zapiski, anekdote, spomini, pisma).

Graf 3: Literarne zvrsti v *Proletarcu* po posameznih letih.

3.3 VRSTNE OZNAKE

Graf 4: Vrstne oznake v *Proletarcu* (1920–1926).

Večina leposlovnih del iz obdobja 1920–1926 nima vrstne oznake v naslovu oziroma podnaslovu; del, ki oznako imajo, je skupno 25. Najpogostejša vrstna oznaka je povest, ki se pojavi petkrat (Hyman Strunsky: *Povesti iz življenja, ki ga ni ...*, Leonid Andrejev: *Povest o sedmih obešenih*, Anonimno: *Čisto kratka povest*, Romanopisec brez imena: *Povest brez imena in uvoda*, Kozma Teleban: *Povest iz devete naselbine v deveti deželi*); oznake pesem, igra, slika in komedija/tragedija se pojavijo po dvakrat, vse ostale (pravljica, novela, sonet, zgodba, drama, pripovedka, himna, obraz, črtica, štorija, roman, parabola) pa le enkrat.

Oznaka pesem:

- Oton Župančič: *Pesem žebjarjev*;
- Tone Seliškar: *Pesem revolucionarjev*.

Oznaka igra:

- Kozma Teleban (Frank Zaitz): *Zmešana igra*;
- Anonimno: *Rrrrevolucija. Igra v enem samem dejanju*.

Oznaka slika:

- Navaden agitator: *Slika iz agitacije*;
- Josip Suchy: *Ljubljanske slike*.

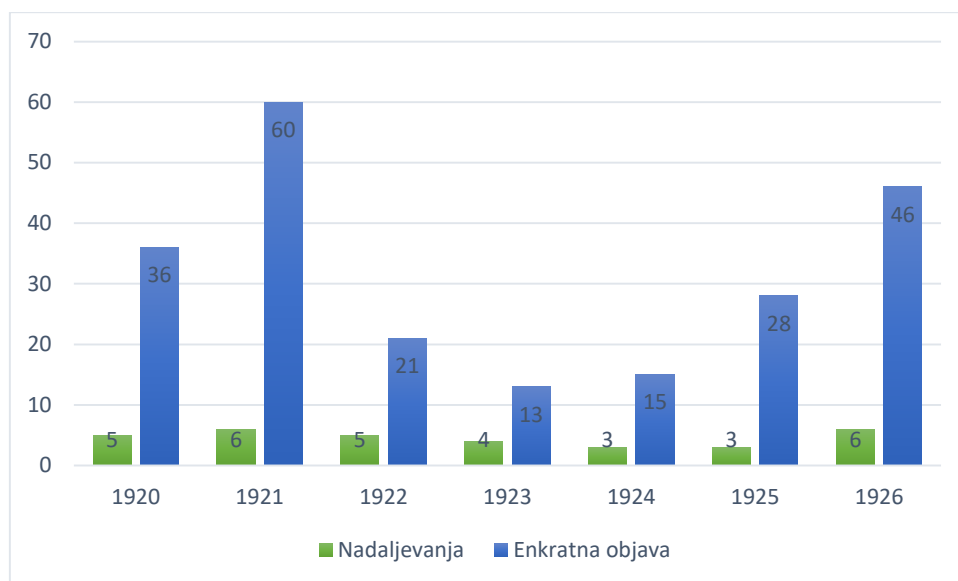
Oznaka komedija/tragedija:

- Anonimno: *Komedija ali tragedija?*;
- Frank S. Tauchar: *Tragedija pravičnika* (gre sicer za kratko prozo in ne za dramsko besedilo).

Ostale oznake:

- Anonimno: *Pravljica o ustvarjenju sveta* (to delo sem sicer uvrstila v kategorijo Polliterarno);
- Anonimno: *Zakaj jih imamo? Parabola iz angleščine*;
- Mihail Arcibašev: *Čevljar Anton*. Novela;
- Janko Jankovič: *Sonet brez posvetila*;
- Ivan Cankar: *Dve zgodbe*;
- G. Valenti: *Politična drama*;
- Ivan Cankar: *Kurent*. Starodavna pripovedka;
- Karlo Kocjančič: *Himna marksističnih grenadirjev*;
- Josip Suchy: *Ljubljanski tipi, satirično-psihologični obrazi*;
- Josip Suchy: *Dogadljaji Krištofovega Pepčka*. Črtice izza mladih dni;
- Josip Suchy: *Štorija o žrebcu*;
- Anton Pavlovič Čehov: *Roman s kontrabasom*.

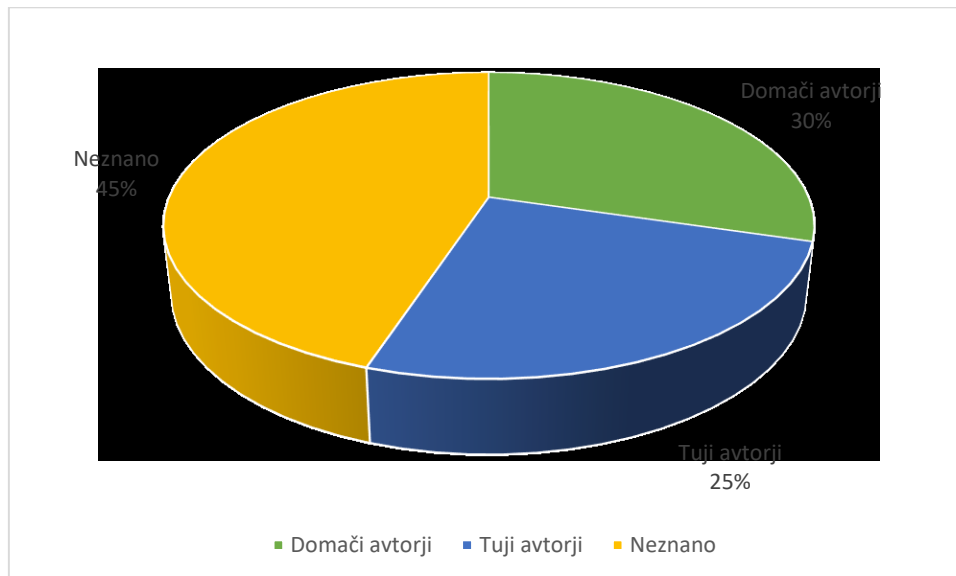
3.4 ENKRATNA OBJAVA : DELA V NADALJEVANJIH

Graf 5: Enkratne objave in dela v nadaljevanjih v *Proletarcu* po posameznih letih.

Iz zgornjega grafa je razvidno, da v časopisu *Proletarec* med letoma 1920 in 1926 prevladujejo enkratne objave. Dela v nadaljevanjih predstavljajo le 13 %. Na tem mestu moram poudariti, da sem med enkratne objave štela tudi pesmi. Nekatera dela v nadaljevanjih so bila ponatisnjena v različnih letnikih ali pa so se nadaljevala iz enega v drug letnik – ta dela sem podobno kot pri prvem grafu pri vsakem letniku štela kot samostojno enoto. Največkrat so bila leposlovna dela objavljena v dveh ali treh številkah (po osemkrat), največ nadaljevanj pa so imela naslednja dela: *Anton Grabič* (19 nadaljevanj), *Moskva v letu 1920* (20 nadaljevanj) in *Skozi meglo* (33 nadaljevanj). *Anton Grabič* je povest Etbina Kristana, *Moskva v letu 1920* je polliterarno delo, saj gre za zapiske iz dnevnika dr. Alfonza Goldschmidta, *Skozi meglo* pa je povest Angela Cerkvénika, ki je v *Proletarcu* izšla leta 1925.

3. 5 AVTORJI LEPOSLOVNIH OBJAV V *PROLETARCU* GLEDE NA NARODNO PRIPADNOST (DOMAČI : TUJI AVTORJI)

Graf 6: Avtorji leposlovnih objav v *Proletarcu* (1920 – 1926) glede na narodno pripadnost – tortni prikaz.

V časopisu *Proletarec* so bila v obdobju 1920–1926 objavljena dela 29 slovenskih in 25 tujih avtorjev. Med domačimi avtorji je bil največkrat objavljen Ivan Molek, med tujimi avtorji pa se največkrat pojavljajo Maksim Gorki, Anton Pavlovič Čehov in Lev Nikolajevič Tolstoj. S pomočjo Slovenskega biografskega leksikona sem odkrila, da se za psevdonimom Kozma Teleban skriva Frank Zaitz. V kategorijo Neznano sem uvrstila anonimne avtorje (31 leposlovnih objav je anonimnih), avtorje, podpisane s kraticami ali psevdonimi, ki jih nisem uspela razvozlati (Dragotin, Z., -c, Navaden agitator, X., Krnelov, P. O., V. C., P., Romanopisec brez imena) in avtorje, katerih narodnosti nisem znala določiti (R. Korngold, G. Valenti, dr. Ljudevit Karell).

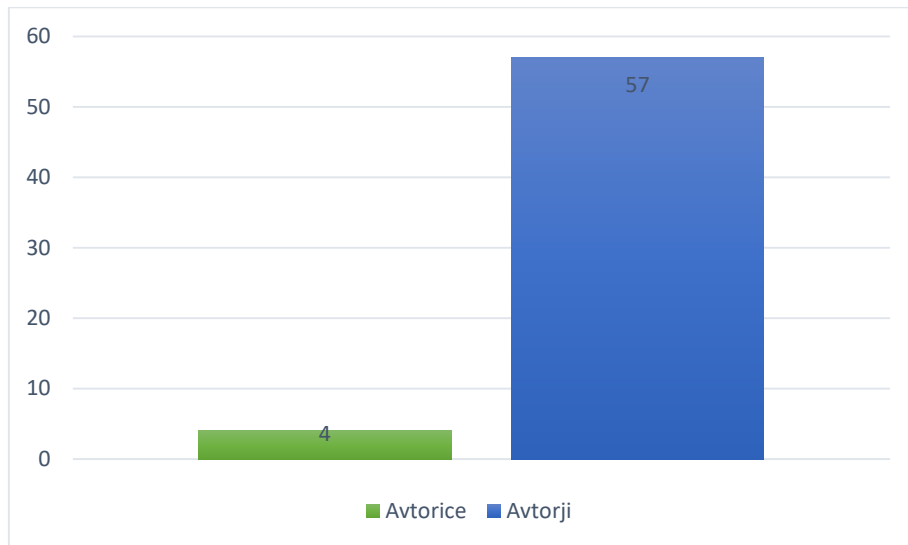
Domači avtorji:

Rudolf Golouh, Etbin Kristan, Oton Župančič, Ivo Peruzzi, Ivan Molek, Fran Albrecht, Ivan Cankar, Jakob Gržina, Cvetko Golar, Milan Pugelj, Jože Zavertnik, Frank S. Tauchar, Janko Jankovič, Ferdo Plemič, Ivan Zorec, Kozma Teleban (Frank Zaitz), Tone Seliškar, Pavel Mihalek, Angelo Cerkenik, Joseph A. Siskovich, Karlo Kocjančič, Josip Suchy, Anton F. Žagar, Ivan Vuk, Anton Drožina, Louis Adamič, Vatro Grill, Joško Oven, Louis Beniger.

Tuji avtorji:

Maksim Gorki, Grace Fallow Norton, Lev Nikolajevič Tolstoj, Paul Eldridge, Alfonz Goldschmidt, Hyman Strunsky, Mary Hastings, Anton Pavlovič Čehov, Alden W. Welch, Andrey Várady, John S. Clarke, George Bernard Shaw, Ben Hecht, Ivan Sergejevič Turgenjev, Mihail Arcibašev, Betty Earle, Angelo Gigliotti, Leonid Andrejev, Edmondo d'Amicis, Carl Sandburg, James Oppenheim, Émile Zola, Hans Frauengruber, Hermynia zur Muehlen, Jack London.

3.6 AVTORJI : AVTORICE

Graf 7: Avtorji in avtorice leposlovnih objav v *Proletarcu* (1920–1926).

Iz zgornjega grafa je razvidno, da so bila v *Proletarcu* v obdobju 1920–1926 objavljena leposlovna dela 57 avtorjev in štirih avtoric. Med avtorje sem štela vseh 29 slovenskih (med njimi namreč ni bilo nobene ženske), 21 tujih ter štiri avtorje, ki so se podpisali s psevdonimom (Dragotin, Navaden agitator, Krnelov, Romanopisec brez imena) in tri avtorje, katerih narodnosti nisem znala razvozlati, vendar sem zaključila, da gre za moške pisce (R. Korngold, G. Valenti, L. Karell). Avtorice sem torej v vseh pregledanih številkah naštetla samo štiri: leta 1920 sta bili objavljeni besedili Grace Fallow Norton (*Mlin*) in Mary Hastings (*Drugi dan*), leta 1922 kratka proza Betty Earle (*Genij in svobodna umetnost*) in leta 1926 dramsko besedilo Hermynie zur Muehlen (*Rdeči zveličar*).

4. NAJVEČKRAT OBJAVLJENI DOMAČI AVTORJI

Med največkrat objavljene domače avtorje sodijo Ivan Molek (41 leposlovnih objav), Ivan Cankar (15), Frank Zaitz (8) in Frank S. Tauchar (7).

4.1 IVAN MOLEK

Ivan Molek, pesnik, pripovednik, dramatik in publicist, se je rodil 8. junija 1882 na Zverkovem vrhu pri Metliki, kjer je končal štirirazrednico. Učil se je za krovca slamnatih streh, a se je pri delu ponesrečil, zato je do odhoda v Ameriko (leta 1900) delal v deželni trtnici na Veselici. Po prihodu v Ameriko se je dve leti preživljal z delom v jeklarnah Pennsylvanije, nekaj časa je bil brezposeln, štiri leta pa je preživel v Michiganu kot rudar v bakrovih rudnikih. Leta 1905 je postal urednik *Glasnika od Gorenjega jezera*, hkrati pa je pisal za *Glas naroda*. Leta 1907 se je preselil v Chicago in postal solastnik *Glasu svobode* ter *Proletarca* (do 1909). Za čikaško *Prosveto* je delal od leta 1916 do leta 1944, ko se je moral zaradi svojih sovražnih stališč do nove Jugoslavije odpovedati mestu glavnega urednika. Molek je bil tudi sourednik *Ameriškega družinskega koledarja* (1915–1916), glavni urednik *Mladinskega lista* (1926–1944), izdajatelj *Svobodne besede* (od 1949) in sodelavec mnogih drugih slovenskih listov v ZDA. Umrli je 16. marca 1962 v Kaliforniji. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 427)

Molek je napisal in izdal vrsto pesniških, proznih in dramskih del, nekaj pa jih je še vedno v rokopisu. Poleg tega je tudi prevajal, in sicer poezijo ter sestavke ameriških avtorjev s socialistično in protiversko vsebino, ter pisal članke o slovenskoameriški književnosti, publikacijah, časnikih in revijah v Ameriki. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 427–428).

Za *Proletarca* je Ivan Molek v obdobju 1920–1926 prispeval 41 objav (33 pesmi, pet proznih in tri dramska besedila).

4.2 FRANK ZAITZ

Frank Zaitz, pesnik, pripovednik, dramatik in publicist, se je rodil 18. avgusta 1888 na Ilovici na Ljubljanskem barju. Učil se je za ključavničarja, občasno delal pri zidarjih, leta 1907 pa je odpotoval v Kolorado, kjer je delal v topilnici rude, kopal predore in svinec. Leta 1914 se je v Chicagu zaposlil v kemični tovarni, nato je bil krajši čas pomožni urednik *Prosvete*, leta 1919 pa je dobil mesto upravnika *Proletarca*. Po odhodu Etbina Kristana v domovino je postal urednik lista; urejal ga je do konca njegovega izhajanja (6. februarja 1952). Urejal je tudi *Ameriški družinski koledar* (1920–1950), *Majski glas* (sprva prvomajsko številko *Proletarca*, ki se je osamosvojila v *Prvi maj* in se kasneje preimenovala v *Majski glas*) in *Mladinski list* (1953–1957). Zaitz je bil med drugim tudi eden izmed ustanoviteljev Proletarčeve knjigarne in Jugoslovanske delavske tiskovne družbe v Chicagu. Umrl je 10. septembra 1967 v Ljubljani. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 449–450)

Zaitz je svoje literarne prispevke objavljajl v vseh glasilih, katerih urednik je bil, predvsem pa v *Ameriškem družinskem koledarju* in *Mladinskem listu*. Njegova poezija se osredotoča samo na eno tematiko – proletarsko propagando. Podobno je tudi s prozo in dramatiko, kjer pa poleg propagandne najdemo še avtobiografsko-memoarsko tematiko. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 132–133)

Za *Proletarca* je Frank Zaitz v obdobju 1920–1926 prispeval štiri prozna in eno dramsko besedilo, vsa je objavil pod psevdonimom Kozma Teleban, ki sem ga razvozlala s pomočjo Slovenskega biografskega leksikona. Prispeval pa je tudi tri ocene gledaliških predstav, pod njih se je podpisal z okrajšavo F. Z.

4.3 FRANK S. TAUCHAR

Frank S. Tauchar se je rodil 8. oktobra 1886 v Sv. Lenartu pri Selcah nad Škofjo Loko, kjer je končal enorazrednico in pomagal očetu pri lesnih kupčijah. Leta 1906 se je izselil v Ameriko, v Rock Springs. Najprej je delal kot rudar, nato kot trgovec. Med prvo svetovno vojno je bil vojak v Franciji, kjer je bil ranjen. Po vrnitvi v Ameriko je veliko pisal, tako literarne kot politične sestavke. Umril je 11. oktobra 1945 v Chicagu. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 445)

Ime Franka S. Taucharja se začne v literarni javnosti pogosteje pojavljati šele po letu 1919. Njegov domnevni literarni prvenec *Slovenec, glavar Indijancev* je izšel v *Prosveti* leta 1917. Objavljal je tudi v *Proletarcu*, *Majskem glasu* in *Ameriškem družinskem koledarju*. Pisal je poezijo s proletarsko propagandno tematiko, kratko prozo in dramo. (Slovenska izseljenska književnost 2, 1999, 121)

Za socialistična glasila je Tauchar pisal v leposlovno obliko zavite propagandne prispevke, pač takšne, ki so bili po meri programske usmeritve stranke. Takšna je denimo črtica *Odkritje tete Špele* (*Proletarec* 1923), satira na tiranijo in svetohlinstvo cerkve, in *Pomenek* (*Proletarec* 1925), stereotipna podoba neumne ženske, ki jo mora delavsko zavedni »on« šele izobraziti. Tudi namen črtice *Tragedija pravičnika* (*Proletarec* 1926) je prosvetiteljski. (Slovenska izseljenska književnost, 1999, 121–122)

V *Proletarcu* sem v obdobju 1920–1926 našela sedem Taucharjevih del: pet proznih besedil in dve pesmi.

5. NAJPOGOSTEJE OBJAVLJENI TUJI AVTORJI

Med tujimi avtorji se v raziskovanem obdobju najpogosteje pojavljajo Anton Pavlovič Čehov (10 leposlovnih objav), Maksim Gorki (7) in Lev Nikolajevič Tolstoj (5).

5.1 ANTON PAVLOVIČ ČEHOV

Anton Čehov, po poklicu zdravnik, spada med najpomembnejše ruske pisatelje. Pisal je romane, novele in drame, med njegova najbolj znana dela pa sodijo *Striček Vanja*, *Tri sestre* in *Češnjev vrt*. Njegov stil zaznamuje nepristranskost, s katero opisuje način življenja in mišljenja ruskega ljudstva. Čehov je bil cenjen že za časa svojega življenja, oktobra 1888 je prejel Puškinovo nagrado. Istega leta je bil izvoljen za častnega člana Ruske akademije znanosti in umetnosti, tej časti pa se je dve leti kasneje odpovedal v znak protesta proti razveljavitvi izvolitve Maksima Gorkega. (Wikipedija)

V *Proletarcu* je bilo v obdobju 1920–1926 objavljenih devet Čehovih del (*To je bila ona*, *Pevka*, *Duel*, *Temota*, *Roman s kontrabasom*, *Konjski priimek*, *Oh, občinstvo!*, *V brivnici*, *Oddelek št. 6*); novela o spominu poročnika Vivertova na božično noč in skrivnostno žensko *To je bila ona* je bila najprej objavljena leta 1920, ponatisnjena pa leta 1925, kar priča o avtorjevi priljubljenosti med bralci časopisa.

5.2 MAKSIM GORKI

Maksima Gorkega (Alekseja Peškova) sta vzgajala avtoritarna stara starša. Ko je bil star osem let, je moral začeti delati, pri šestnajstih pa je zapustil rojstno mesto in se podal na pot po Rusiji. Opravljal je različna dela in se ogrel za revolucionarne ideje delavskega razreda; izbral si je vzdevek Gorki (»grenak«), pod katerim je objavil svoja prva dela v provincialnem tisku. Leta 1892 je izšla njegova prva zbirka novel, sedem let kasneje pa njegov prvi roman. Gorki je v svojih delih izpostavljaj delavsko življenje in vzpon ruskega kapitalizma, s čimer se je dotaknil ruskega ljudstva. Leta 1902 je bil izvoljen za častnega člana Ruske akademije znanosti in umetnosti, kasneje pa je vlada izvolitev preklicala zaradi njegovih marksističnih idej.

Leta 1905 je bil aretiran, leto kasneje pa izpuščen. Leta 1907 je napisal svojo veliko revolucionarno pripoved, roman *Mati*. (Wikipedija)

V *Proletarcu* je bilo objavljenih šest njegovih del (*Sodrug – provokater, Težki dnevi Rusije, Odgovori, Človek, Hudičevi sprehodi, Pred obličjem življenja*); *Hudičevi sprehodi* so bili najprej objavljeni leta 1920, ponatisnjeni pa leta 1925.

5.3 LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

Tolstoj se je rodil v staro rusko aristokratsko družino. Starše je zgodaj izgubil, vzgajala ga je teta. Med odraščanjem je odkril dela Jeana-Jacquesa Rousseauja in Voltaira, ki so še okrepila njegovo strast do literature. Njegova prva novela, *Otroštvo*, je bila objavljena leta 1852. Po potovanju po Evropi je v rodnem kraju ustanovil svojo šolo za kmečke otroke. Tolstojevi verjetno najbolj znani deli sta romana *Vojna in mir* ter *Ana Karenina*. (Wikipedija)

V časopisu *Proletarec* sem v raziskovanem obdobju našela pet Tolstojevih del: *Kako je mužik odstranil kamen, Delo, smrt, bolezen, Dva starca, Koliko zemlje potrebuje človek?, Jetnik v Kavkazu*.

6. PREVAJALCI LEPOSLOVNIH OBJAV

V pregledanih številkah je pri nekaterih objavah navedeno tudi ime oziroma okrajšava imena prevajalca. Prevajalci, podpisani z imenom in priimkom so Josip (Jože) Vidmar, Anton Tanc – Čulkovski, Vladimir Levstik, Ivan Vovk in Fran Govekar (slednji je kot prevajalec omenjen pri ocenah gledaliških iger). Okrajšave, ki sem jih zasledila pa so J. M., J. J., J. Z., M., -č, J. G.

Pri kratici J. M. sem si spet pomagala s Slovenskim biografskim leksikonom in ugotovila, da se za njo najverjetneje skriva Ivan Mulaček, prevajalec in publicist, ki je leta 1903 odpotoval v Ameriko in v Clevelandu postal urednik *Nove domovine*. Kasneje je odšel v Chicago, kjer je ustanovil mesečnik *Nada*, ki pa je doživel le pet števil. Leta 1908 je postal sourednik *Nove domovine*, nekaj časa je preživel v New Yorku, leta 1908 pa se je vrnil v domovino in začel študirati anglistiko. Večino njegovega opusa zavzemajo prevodi iz angleščine. (SBL)

Glede na to, da je pri anonimnem delu *Pekel*, ki je bilo ponatisnjeno, kot prevajalec prvič naveden J. M., drugič pa M., sklepam, da se tudi za kratico M. skriva Ivan Mulaček, čeprav sem najprej pomislila na Ivana Moleka.

Za kratico J. Z. najverjetneje stoji Jože (Josip) Zavertnik, dolgoletni urednik in sodelavec *Proletarca*, ki je zanj prispeval tudi kratka prozna dela. Jerneja Petrič v Slovenski izseljenski književnosti 2 navaja, da ga poznamo tudi kot prevajalca.

Pri kratici J. J. bi lahko šlo za Janka Jankoviča, vendar tega ne morem z gotovostjo trditi. Okrajšav -č in J. G. nisem uspela razvozlati.

Seznam leposlovnih objav z navedenimi prevajalci:

- Paul Eldridge: Cezar [prevedel J. M.];
- Hyman Strunsky: Povesti iz življenja, ki ga ni ... [J. M.];
- Mary Hastings: Drugi dan [J. M.];
- Alden W. Welch: Človek ni nikdar sam [J. M.];
- Anonimno: *Pekel* [J. M.];
- Anonimno: Iz zdravnikovega dnevnika [J. M.];
- Ben Hecht: Zadnji dolar [J. M.];
- Anonimno: *Pekel* [M.];
- Maksim Gorkij: Človek [J. J.];

- Ivan Sergejevič Turgenjev: Rendezvous [J. J.];
- Mihail Arcibašev: Čevljar Anton [J. Z.];
- Anton Pavlovič Čehov: Pevka [J. J.];
- Anton Pavlovič Čehov: Duel [Josip Vidmar];
- A. Gigliotti: A – B – C o premogu [-č];
- Leonid Andrejev: Tema [Josip Vidmar];
- Leonid Andrejev: Povest o sedmih obešenih [Josip Vidmar];
- Maksim Gorkij: Pred obličjem življenja [Anton Tanc - Čulkovski];
- Leonid Andrejev: Rdeči smeh [Vladimir Levstik];
- H. Frauengruber: Troje vzdihljajev [Anton Tanc - Čulkovski];
- Anton Pavlovič Čehov: Roman s kontrabasom [J. G.];
- Anton Pavlovič Čehov: Konjski priimek [J. G.];
- Anton Pavlovič Čehov: V brivnici [J. G.];
- Leonid Andrejev: Anfisa [Ivan Vovk].

7. DRAMSKA DRUŠTVA AMERIŠKIH SLOVENCEV

Ameriški Slovenci so bili po prihodu v novo domovino podvrženi »topilnemu loncu«, zato so se tisti bolj izobraženi lotili časnikarstva kot obrambe pred asimilacijo; letno je izhajalo okoli sto časopisov, revij in drugih publikacij. Kmalu so se začela ustanavljati različna društva, med njimi tudi dramska, ki so se praviloma razvila iz pevskih. Nekatera so hitro zamrla, druga pa so obstajala precej časa; med slednja spadajo »Ivan Cankar«, »Anton Verovšek«, »Lilija«, »Naša zvezda« in dramski odsek kluba št. 1 Jugoslovanske socialistične zveze iz Chicaga. (Petrič 2001: 112–113)

Kot sem že omenila, se od leta 1924 naprej začnejo v *Proletarcu* (v rubriki Naši odri) vedno pogosteje pojavljati ocene gledaliških iger. Predstave so uprizarjala različna dramska društva; v kritikah se pojavljajo tri imena: »Ivan Cankar«, dramski odsek kluba št. 1 Jugoslovanske socialistične zveze iz Chicaga in dramski odsek socialističnega kluba št. 235.

Društvo »Ivan Cankar« si je prizadevalo za višji nivo predstav, igralo je več resnih iger, del slovenskih klasikov (od Cankarja do Levstika) ter ameriških in evropskih avtorjev (med drugim so uprizorili *Pahljačo gospe Windermere* Oscarja Wilda, Tolstojevo *Moč teme* in Vojnovičev *Ekvinokcij*). Uprizarjali so tudi dela ameriških Slovencev, denimo Kristanovo *Voljo*, igre v angleščini, s katerimi so želeli pritegniti mlajše generacije (angleški prevod *Pohujšanja v dolini šentflorjanski*), in igre za mladino (*Petrčkove poslednje sanje*). Omenjena socialistična kluba sta šla v smer delavskega gledališča. (Petrič 2001: 115–116)

8. ZAKLJUČEK

V okviru diplomskega dela sem pregledala 366 številčk časopisa *Proletarec* (od januarja 1920 do decembra 1926) in v njih našela 251 leposlovnih objav. Bibliografijo leposlovja sem postavila na Wikivir. Pri natančnejši analizi sem ugotovila, da je bilo največ leposlovnih del objavljenih leta 1921 (66), najmanj pa dve leti kasneje (17). Največ objav v analiziranem obdobju se uvršča v kategorijo proze (39 %), sledijo pesmi (24 %), najmanj je dramskih besedil (5 %); precej del sem uvrstila v kategorijo Drugo, razlog za to so predvsem ocene gledaliških predstav, ki so se od leta 1924 začele pojavljati vedno pogosteje. Večina objav nima vrstne oznake; del, ki oznako imajo, je skupno 25. V *Proletarcu* prevladujejo enkratne objave, dela v nadaljevanjih predstavljajo le 13 %. Objavljena so bila dela 29 slovenskih in 21 tujih avtorjev, avtorice sem našela le štiri.

Med slovenskimi avtorji so bili največkrat objavljeni Ivan Molek, Ivan Cankar, Frank Zaitz in Frank S. Tauchar, med tujimi pa Anton Pavlovič Čehov, Maksim Gorki in Lev Nikolajevič Tolstoj. Pri nekaterih objavah je bilo navedeno tudi ime oziroma okrajšava imena prevajalca; okrajšave sem skušala razvozlati s pomočjo Slovenskega biografskega leksikona. Čisto na koncu sem se na kratko posvetila še dramskim društvom ameriških Slovencev, omenjenim v rubriki Naši odri.

9. VIRI IN LITERATURA

Anton Pavlovič Čehov. *Wikipedija*.

Avgust Pirjevec. Ivan Molek. *Slovenski biografski leksikon*.

Cvetko A. Kristan. Frank Zaitz. *Slovenski biografski leksikon*.

Franc Rozman. Jože Zavertnik. *Slovenski biografski leksikon*.

France Koblar. Janko Pajk. *Slovenski biografski leksikon*.

Helga Glušič, Mirko Jurak, Mihael Kuzmič, Jerneja Petrič, Janez Stanonik, Janja Žitnik.

Slovenska izseljenska književnost 2. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC: Rokus, 1999.

Jana Šter. *Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v časopisu Proletarec med letoma 1906 in 1910*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 2019.

Jerneja Petrič. Slovensko gledališče v Clevelandu: začetki, razcvet in konec. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu = Two homelands: migration studies* št. 14 (2001). 111–117.

Jože Bajec. Frank S. Tauchar. *Slovenski biografski leksikon*.

Lev Nikolajevič Tolstoj. *Wikipedija*.

Maksim Gorki. *Wikipedija*.

Proletarec. Digitalna knjižnica Slovenije.

Uredništvo. Ivan Mulaček. *Slovenski biografski leksikon*.

IZJAVA O AVTORSTVU

Izjavljam, da sem diplomsko delo izdelala sama pod mentorstvom red. prof. dr. Mirana Hladnika. Uporabljeni viri in literatura so navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 2021

Nika Serban

IZJAVA KANDIDATKE

Podpisana Nika Serban izjavljam, da je besedilo diplomskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno in dovoljujem objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidatke: